

ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය

ශ්‍රී ලංකාව

2026

විමසීම:

කර්මාන්ත හා ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය

දුරකථන : +94 11 2392149/ +94 11 2392150

ෆැක්ස් : +94 11 2390941/ +94 11 2449402

විද්‍යුත් තැපෑල : secretary@industry.gov.lk/ sec.indus73@gmail.com

කෙටි යෙදුම් ලැයිස්තුව

SDG	- තිරසාර සංවර්ධන ඉලක්ක
NEA	- ජාතික පරිසර පනත
NASTEC	- ජාතික විද්‍යා හා තාක්ෂණ කොමිෂන් සභාව
R&D	- පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන

පටුන

ප්‍රතිපත්ති නාමය	1
බලාත්මක දිනය	1
1. හැඳින්වීම.....	1
1.1 පසුබිම.....	1
1.2. වත්මන් බනිජ ප්‍රතිපත්තිය.....	2
1.3. නව බනිජ ප්‍රතිපත්තියේ අවශ්‍යතාවය.....	2
1.4. අරමුණ හා පසුබිම.....	2
1.5. තාර්කික පදනම	2
2. දැක්ම, මෙහෙවර සහ ඉලක්ක	3
2.1. දැක්ම	3
2.2. මෙහෙවර	3
2.3. ප්‍රතිපත්තිමය ඉලක්ක	3
3. ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්ති මූලධර්ම	4
4. ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන	4
5. අදාළතාව සහ විෂය පථය	5
6. ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම	6
7. ශබ්දකෝෂය / අර්ථ දැක්වීම්	7
ඇමුණුම්.....	8
ඇමුණුම 1: ප්‍රතිපත්ති ප්‍රවණතා වගුව (අරමුණු - උප අරමුණු - උපායමාර්ග).....	8

ප්‍රතිපත්ති නාමය : ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය

බලාත්මක දිනය : මෙම ප්‍රතිපත්තිය 2026.06.01 දින සිට බලාත්මක වේ.

1. හැඳින්වීම

1.1 පසුබිම

රාජ්‍යයේ අධිකරණ බල සීමාව යටතේ පවතින සියලුම ඛනිජ සම්පත් ශ්‍රී ලංකා ජනරජයට අයත් වේ. ඛනිජ සම්පත් මිල කල හැකි නමුත් නැවත උත්පාදනය කළ නොහැකි ස්වභාවික සම්පත් වන අතර, පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට උරුම වන ඒවා බොහෝවිට එක් වරක් පමණක් භාවිතයට ගත හැකිය. ජාතියක ආර්ථික සංවර්ධනය හා වර්ධනය ඉදිරියට ගෙන යාම සඳහා ඛනිජ සම්පත් මහත් වැදගත්කමක් දරයි. එබැවින්, ඛනිජ සම්පත් සතු විභවතාවයන් උපරිම ලෙස ප්‍රයෝජනයට ගැනීමටත්, ඒ සමඟම එයින් සාධාරණ හා සමබර ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමටත් අදාළ ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. එලදායි ඛනිජ සම්පත් කළමනාකරණයේ පළමු පියවර වන්නේ, එම සම්පත්වල සැබෑ විභවතාව ගුණාත්මක හා ප්‍රමාණාත්මක වශයෙන් නිවැරදිව හඳුනා ගැනීමයි. රටේ ඛනිජ සම්පත් ප්‍රභවයන් සම්පූර්ණයෙන් සිතියම්ගත කිරීම මඟින්, හඳුනාගත් සංචිත තිරසාර අයුරින් උපරිම ලෙස භාවිතයට ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය උපායමාර්ග සංවර්ධනය කළ හැකි අතර, පරිසරයට හානි සිදුකරන අවිධිමත් කැණීම් ක්‍රමවලින් ආරක්ෂා වන පරිදි විධිමත් කැණීම් ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රවර්ධනය කළ හැකිය. තවද, නීති ක්‍රියාත්මක කිරීම ශක්තිමත් කිරීම, පරිසර හිතකාමී කැණීම් ක්‍රම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ ප්‍රජා සහභාගීත්වය තහවුරු කිරීම යනාදිය, අනාගත පරම්පරාවන් සඳහා ස්වභාවික සම්පත් ආරක්ෂා කරමින් තිරසාර සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අත්‍යවශ්‍ය වේ. ශ්‍රී ලංකාව සතු අගනා හා විවිධ පරිසර පද්ධති සහ අද්විතීය හා සංවේදී ක්ෂුද්‍ර පාරිසරික තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගනිමින්, ඛනිජ සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරකම් පාලනය කිරීම සඳහා දැඩි ප්‍රතිපත්ති, වාණිජ මාර්ගෝපදේශ සහ මූලධර්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. මෙම ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ, යෝග්‍ය ක්‍රියාමාර්ග ඒකාබද්ධ කිරීම මඟින් පරිසරයට සිදුවන බලපෑම අවම කරමින්, කැණීම් තාක්ෂණයන් නවීකරණය කිරීම සහ ඛනිජ සම්පත්වල ආර්ථික වටිනාකම ඉහළට ගැනීමයි.

1992 අංක 33 දරන පතල් හා ඛනිජ පනත, 1999 ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය සහ 2003 ජාතික පරිසර ප්‍රතිපත්තිය යන නීතිමය හා ප්‍රතිපත්තිමය රාමු, මෙතෙක් ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ ක්‍රියාකාරිත්වය සඳහා යම් පරාසයක මාර්ගෝපදේශයක් සපයා ඇත. කෙසේ වෙතත්, රටේ ජනතාවට උපරිම ප්‍රතිලාභ ලබාදෙන අයුරින් ක්ෂේත්‍රය ප්‍රශස්ත කිරීම සහ වර්තමාන ප්‍රවණතා සමඟ ගැලපෙන පරිදි ආර්ථිකය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නවීකෘත මූලධර්ම හා ප්‍රතිපත්ති නොමැතිවීම හේතුවෙන්, මෙම නව ප්‍රතිපත්තිය ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ. ඒ අනුව, මෙම නව ප්‍රතිපත්තියේ සමස්ත අරමුණ වන්නේ තිරසාර කැණීම් ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම, ආයෝජන ආකර්ෂණය කිරීම, ඛනිජ සම්පත්වල අගය එකතු කිරීම සාධනීය මට්ටමකට ගැනීම, දේශීය සැකසුම් හා නිෂ්පාදන කර්මාන්ත දියුණු කිරීම මඟින් ඛනිජ සම්පත් භාවිතය ඉහළ නැංවීම සහ ක්ෂේත්‍රය තුළ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. තවද, මෙම ප්‍රතිපත්තිය මඟින් ක්ෂේත්‍රය පාලනය කරන නීති හා රෙගුලාසිවල කාර්යක්ෂමතාව වැඩිදියුණු කිරීමත්, අවසානයේ දී ජාතියේ සමස්ත යහපත හා සංවර්ධනය ළඟා කරගැනීමත් අපේක්ෂා කරයි.

1.2. වත්මන් ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය

දැනට ක්‍රියාත්මක ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය 1999 වර්ෂයේදී සකස් කර ඇත. මෙම ප්‍රතිපත්තිය මඟින්, සමස්ත වශයෙන්, ක්ෂේත්‍රයේ කාර්යසාධනය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ආයතනික සම්බන්ධීකරණයේ වැදගත්කම අවධාරණය කරයි. එය සම්පත් උපරිම ලෙස භාවිතයට ගැනීම, අගය එකතු කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ ක්ෂේත්‍රයේ තිරසාර භාවිතයන් වර්ධනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය දැනුම, මෙවලම් සහ ක්‍රමවේද ලබාදීමට අරමුණු කරයි. කෙසේ වෙතත්, මෙම අංග කිසියම් මට්ටමකින් ප්‍රතිපත්තිය තුළ ඇතුළත් වුවද, වර්තමාන ක්ෂේත්‍ර ප්‍රවණතා අනුව ඒවා යාවත්කාලීන කිරීමේ අවශ්‍යතාවය දැඩි ලෙස පවතී. විශේෂයෙන්ම, තිරසාර සංවර්ධන අරමුණු (SDGs) යටතේ රටක් විසින් කරනු ලබන කැපවීම්, දේශගුණික විපර්යාස සහ කාර්මික සංවර්ධනය සඳහා දායක වීමේ අවශ්‍යතාවය සැලකිල්ලට ගත් විට, මෙම යාවත්කාලීන කිරීම ඉතා වැදගත් වේ.

1.3. නව ඛනිජ ප්‍රතිපත්තියේ අවශ්‍යතාවය

1999 දී ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තියක් සකස් කර තිබුණද, වර්තමානයේ පවතින සමාජ-ආර්ථික පසුබිම නව ප්‍රවේශයක අවශ්‍යතාවය ඉස්මතු කරයි. ඒ අනුව, මෙම නව ප්‍රතිපත්තිය දේශීය ඛනිජවල “ආවේණික ගුණාත්මකභාවය” පිළිබඳ විශේෂ අවධානයක් යොමු කරන අතර, ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ පුළුල් විවිධාංගීකරණය සඳහා ද අවස්ථාව සලසයි. ශ්‍රී ලංකා මුහුදු කලාපය තුළ පවතින ඛනිජ සම්පත් පිළිබඳ ශක්‍යතා අධ්‍යයනය, අගය එකතු කරන ලද ඛනිජ අපනයනය කිරීම, ඛනිජ ආනයන හා නැවත අපනයන නියාමනය, ඛනිජ ආශ්‍රිත සැකසුම් කර්මාන්ත සංවර්ධනය, ඛනිජ සම්පත් හා පරිසරයේ තිරසාර කළමනාකරණය, සහ ඛනිජ නිස්සාරණයට අදාළ ඉඩම් හිමිකම් ගැටලු යන කරුණු මෙම නව ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය කෙටුම්පත් කිරීමේදී සැලකිල්ලට ගෙන ඇත. එසේම, ඉඩම් කටයුතු සම්බන්ධ ආයතන, විද්වතුන් සහ නියාමන ආයතන ඇතුළු රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික අංශයේ පුළුල් පරාසයක පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සිදුකළ විස්තීර්ණ සාකච්ඡා මෙම ප්‍රතිපත්තිය හැඩගැස්වීම සඳහා වැදගත් දායකත්වයක් ලබාදී ඇත. මෙම නව ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය – 2026 මඟින් දැනට පවතින ප්‍රතිපත්තිය යාවත්කාලීන කරනු ලබන අතර, ඉදිරියේදී ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය – 2026 ක්‍රියාත්මක වීමත් සමඟ පෙර පැවති ඛනිජ ප්‍රතිපත්ති අහෝසි වනු ඇත.

1.4. අරමුණ හා පසුබිම

මෙම ප්‍රතිපත්තියේ අරමුණ වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ ඛනිජ ක්ෂේත්‍රය ශක්තිමත් කරන ප්‍රතිපත්තිමය මූලධර්ම පුළුල් ලෙස හඳුනා ගැනීමයි. මෙම මූලධර්ම භූමියේ ක්‍රියාත්මක කළ හැකි සැලසුම් සමඟ සම්බන්ධ කිරීම මඟින්, ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලියට මහපෙත්වන උපායමාර්ග හඳුන්වා දෙනු ලැබේ. මෙම ප්‍රතිපත්ති රාමුව, අදාළ ආයතන විසින් තම තමන්ගේ ක්ෂේත්‍රයන්හි සවිස්තරාත්මක ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සකස් කිරීම සඳහා පදනමක් ලෙස ක්‍රියා කරනු ඇත.

1.5. කාර්මික පදනම

මෙම නව ප්‍රතිපත්තිය දේශීය ඛනිජවල ප්‍රශස්ත භාවිතය හා එයින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන අතර, ඛනිජ අපනයන මඟින් ජනනය වන විදේශ විනිමය ප්‍රවාහය අධිකෂණය හා නියාමනය කිරීමේ වැදගත්කමද අවධාරණය කරයි. තවද, මුහුදු පතුලේ පවතින ඛනිජ සම්පත් ගවේෂණය හා නිස්සාරණය, සහ ඛනිජ මෙහෙයුම්වලට අදාළ ඉඩම් ආශ්‍රිත ගැටලු සම්බන්ධ කරුණුද මෙම ප්‍රතිපත්තිය මඟින් ආවරණය කරයි.

2. දැක්ම, මෙහෙවර සහ ඉලක්ක

2.1. දැක්ම

ජාතියට ප්‍රශස්ත ප්‍රතිලාභ ලබා ගැනීම සඳහා ජාතික ඛනිජ සම්පත කළමනාකරණය කිරීම.

2.2. මෙහෙවර

ආයෝජන ආකර්ෂණය කිරීම, රැකියා උත්පාදනය, තරඟකාරිත්වය ඉහළ නැංවීම සහ ගවේෂණ, කැණීම්, සැකසුම් හා අගය එකතු කිරීමේ ක්ෂේත්‍රවල හොඳම භාවිතයන් අනුගමනය කිරීම තුළින්, ආර්ථික සංවර්ධනය හා පරිසර සංරක්ෂණය යන කරුණු වලට අනුකූලව ජාතික ඛනිජ සම්පත් තිරසාර ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සඳහා සුදුසු පරිපාලන, නීතිමය හා ක්‍රියාකාරී රාමුවක් ගොඩනැගීමට උපකාරී වන මාර්ගෝපදේශ සැපයීම.

2.3. ප්‍රතිපත්තිමය ඉලක්ක

- අරමුණ 01 : නිරන්තරයෙන් යාවත්කාලීන වන ජාතික ඛනිජ සම්පත් ලේඛනයක් (Inventory) සකස් කිරීම.
- අරමුණ 02 : ඛනිජ සම්පත් තිරසාර ලෙස භාවිත කිරීම සහතික කිරීම.
- අරමුණ 03 : ජාතියට ප්‍රශස්ත ප්‍රතිලාභ ලැබෙන පරිදි අගය එකතු කළ ඛනිජ අපනයන සහ ඛනිජ පදනම් වූ නිෂ්පාදන සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම.
- අරමුණ 04 : ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා ඛනිජ සම්පත් තිරසාර භාවිතය සහ පරිසර සංරක්ෂණය අතර සමතුලිතතාවය තහවුරු කිරීම.
- අරමුණ 05 : පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු දිරිමත් කිරීම.
- අරමුණ 06 : ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ යහපාලන මූලධර්මයන්ට අනුගත වීම සහ ආයෝජන හිතකාමී නියාමන රාමුවක් සැපයීම මඟින් ඛනිජ ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය කිරීම.
- අරමුණ 07 : ඛනිජ කර්මාන්තයට අදාළ ඉඩම් ආශ්‍රිත ගැටලු විසඳීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම.

3. ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්ති මූලධර්ම

ශ්‍රී ලංකාවේ ඛනිජ ක්ෂේත්‍රය රටේ ආර්ථිකයට වැදගත් දායකත්වයක් ලබාදෙන අතර, රැකියා ජනනය සහ ආදායම් උත්පාදනය යන අංශ දෙකෙහිම සැලකිය යුතු භූමිකාවක් ඉටු කරයි. රටේ ඛනිජ සම්පත් කළමනාකරණය කිරීමේදී යහපාලනය තහවුරු කරමින්, ආර්ථිකයට, පරිසරයට සහ සමස්ත සමාජය සඳහා ප්‍රතිලාභ ලබාදීමට ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයට මහපෙත්වන පැහැදිලි ප්‍රතිපත්තිමය මූලධර්ම පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මූලධර්මය 1:

රාජ්‍යය තම අධිකරණ බලය යටතේ පවතින ඛනිජ සම්පත්වල සැබෑ විභවතාව පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ලබාගත යුතුය.

මූලධර්මය 2:

ඛනිජ සම්පත් කැණීම් සම්බන්ධ තීරණ, සමාජ-ආර්ථික හා පාරිසරික දෘෂ්ටිකෝණයන් මත පදනම්ව ජනතාවට ලැබෙන සමස්ත ප්‍රතිලාභ සැලකිල්ලට ගනිමින් ගනු ලැබිය යුතුය.

මූලධර්මය 3:

අගය එකතු කිරීම හා නිෂ්පාදන සංවර්ධනය මඟින් ජාතික ඛනිජ සම්පත්වල වටිනාකම තවදුරටත් ඉහළ නැංවීම සිදුකරමින්, රටට උපරිම ආදායමක් ලබාගැනීම අරමුණු කරනු ලැබේ.

මූලධර්මය 4:

පරිසර ආරක්ෂාව සහ තිරසාර සංවර්ධනය සහතික කරනු ලැබේ.

මූලධර්මය 5:

ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.

මූලධර්මය 6:

ශක්තිමත් ව්‍යවස්ථාදායක, පරිපාලනමය සහ මූල්‍යමය මෙවලම් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ.

මූලධර්මය 7:

කාර්යක්ෂම හා ඵලදායී ඉඩම් කළමනාකරණ පද්ධතියක් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ.

4. ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 1:

පරිසරය තිරසාර අයුරින් සංරක්ෂණය කරමින්, ජනතාවගේ යහපත සඳහා ජාතික ඛනිජ සම්පත් කළමනාකරණය කිරීමට අවශ්‍ය දැනුම හා තොරතුරු ලබාගැනීමේ වගකීම රාජ්‍යයට පවතී.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 2:

බන්ධන සම්පත් කැණීම් සම්බන්ධ තීරණ ගැනීමේදී, සමාජ-ආර්ථික හා පාරිසරික දෘෂ්ටිකෝණයන් මත පදනම්ව ජනතාවට ලැබෙන සමස්ත ප්‍රතිලාභ සහ කර්මාන්තයේ තිරසාරභාවය සැලකිල්ලට ගනිමින්, රාජ්‍යය සම්පූර්ණාත්මක ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කළ යුතුය.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 3:

අගය එකතු කිරීම, වැඩිදියුණු කළ සැකසුම් හැකියාවන් සහ වගකීම්සහගත ආයෝජන ආකර්ෂණය කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ බන්ධන සම්පත් උපරිම හැකියාවෙන් භාවිතයට ගනු ලබන අතර, ඒ තුළින් තිරසාර කාර්මික සංවර්ධනයට සහාය දක්වමින් රාජ්‍යයට ප්‍රශස්ත ප්‍රතිලාභ උපයා දිය යුතුය.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 4:

බන්ධන නිස්සාරණය සහ අගය එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලීන් දෙකම අනිවාර්යයෙන්ම පරිසරයට බලපෑම් ඇතිකරන බව හඳුනාගනිමින්, ජාතික පරිසර පනත (NEA), වෙරළ සංරක්ෂණ හා වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත (CC & CRM Act) සහ අනෙකුත් අදාළ පනත් හා රෙගුලාසි යටතේ පවතින නියමයන් දැඩිව අනුගමනය කිරීම මගින් පරිසරයට සිදුවන අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා හැකි සෑම ක්‍රියාමාර්ගයක්ම ගනු ලැබේ. ඒ අනුව, සුදුසු පාරිසරික ඇගයීම් ක්‍රියාවලීන් මගින් හානි අවම කිරීම, පුනරුත්ථාපනය සහ ප්‍රතිසංස්කරණය වැනි කරුණු වඩාත් සුදුසු හා විශ්වාසදායක අයුරින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 5:

පර්යේෂණ සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ රජයේ ප්‍රතිපත්තිය (R&D), ජාතික බන්ධන ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රතිපත්තිමය පදනම් සහ අරමුණු සඳහා පහසුකම් සැලසීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රමුඛතා සහ ඉලක්ක සමඟ සමපාත වන පරිදි විද්‍යාත්මක හා තාක්ෂණික දියුණුවක් ඇති කිරීම අරමුණු කරයි.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 6:

මෙම බන්ධන ප්‍රතිපත්තියේ සඳහන් ඉලක්ක සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ව්‍යවස්ථාදායක, පරිපාලනමය සහ මූල්‍යමය මෙවලම් හඳුන්වා දෙන අතර, තිරසාර සංවර්ධන අරමුණු (SDGs) සහ අනෙකුත් ගෝලීය බැඳීම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.

ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශය 7:

අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උපදේශන සහභාගීත්වය ඇතිව, ඉඩම් ආශ්‍රිත ගැටලු සාධාරණ හා සමබර අයුරින් විසඳීම සඳහා සමස්ත ප්‍රවේශයක් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ.

5. අදාළතාව සහ විෂය පථය

මෙම ප්‍රතිපත්තිය, හයිඩ්‍රොකාබන් හැර, ශ්‍රී ලංකාවේ ගොඩබිම, වෙරළබඩ සහ අක්වෙරළ ආශ්‍රිත බන්ධන හා කැණීම් ක්ෂේත්‍රයේ සමස්ත පරාසයට ශාස්ත්‍රීය ක්ෂේත්‍රයේ සිට කර්මාන්ත ක්ෂේත්‍රය දක්වා අදාළ වන අතර, රටේ බන්ධන සම්පත් කාර්යක්ෂම හා තිරසාර ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සඳහා සවිස්තරාත්මක රාමුවක් සහ මාර්ගෝපදේශ සපයයි.

6. ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම

ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තියෙහි 2.3 වගන්තියේ සඳහන් ප්‍රතිපත්තිමය ඉලක්ක සඳහා විශේෂ උපායමාර්ග ඇමුණුම 01 ලෙස ඇතුළත් කර ඇති අතර, එය මෙම ප්‍රතිපත්ති ලේඛනයේ අත්‍යවශ්‍ය කොටසක් වන අතර ක්‍රියාත්මක කිරීම හා අධීක්ෂණය සඳහා මූලික ලේඛනය ලෙස භාවිතා කරනු ලැබේ.

වගකීම් සහ බලතල

ඉහත ඇමුණුම 01 හි සඳහන් උපායමාර්ග, ප්‍රතිපත්තියේ මූලධර්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පදනම ලෙස ක්‍රියා කරන අතර, ඒවා අදාළ පනත් මගින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ. එම ක්‍රියාමාර්ග බලගැන්වීම සඳහා නියාමන ආයතන වෙත බලය පැවරේ. ඒ අනුව, 6 වැනි මූලධර්මය අනුව, මෙම බලධාරීන් විසින් ප්‍රතිපත්ති අරමුණු සමඟ අනුකූල වන නීතිමය හා නියාමන රාමුවක් ස්ථාපිත කළ යුතුය. එවැනි නියාමන ආයතන, නීතිමය රාමුවට අමතරව, ප්‍රතිපත්තියට සහාය වන මූලික කාර්යභාරයන් ද පැහැදිලිව නිර්වචනය කළ යුතුය. මෙම අත්‍යවශ්‍ය කාර්යයන්, අදාළ ආයතනවල ආයතනික සැලසුම් (Corporate Plans) තුළ ඇතුළත් කරනු ලැබේ.

ඛනිජ හා පරිසර ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ නියාමන ආයතන, මෙම ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් එකමුතුව වගකීම් දරන ආයතන වේ.

කොන්දේසි

මෙම ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ මට්ටම මත, මහජනතාව ඇතුළු පාර්ශ්වකරුවන්ට, විශේෂයෙන් කර්මාන්ත ක්ෂේත්‍රයට, සෘජු බලපෑම් ඇතිවිය හැකිය. එබැවින්, අදාළ නියාමන ආයතන විසින් ඒකාබද්ධව පිළිගත හැකි රාමුවක් සකස් කිරීමෙන් අනතුරුව, විස්තරාත්මක ක්‍රියාත්මක කිරීමේ උපායමාර්ග, වැඩසටහන් සැලසුම් සහ අනෙකුත් නියාමන ලේඛන අවසන් කිරීම සඳහා පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ උපදේශන ක්‍රියාවලියක් පැවැත්විය යුතුය.

අධීක්ෂණය හා ඇගයීම

ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයට අදාළ විෂයභාර අමාත්‍යාංශය, ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය අධීක්ෂණය හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රධාන භූමිකාව ඉටු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, ඛනිජ ආශ්‍රිත කරුණු සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන ආයතන කිහිපයක් විවිධ අමාත්‍යාංශ යටතේ පවතින බැවින්, අධීක්ෂණ මණ්ඩලය අදාළ අමාත්‍යාංශ නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත විය යුතුය.

පොදු කොන්දේසි

මුහුදු නීතිය පිළිබඳ සම්මුතිය (Convention on the Law of the Sea) අනුව, ශ්‍රී ලංකාවට ඛනිජ සම්පත් වලින් පොහොසත් විශාල මුහුදු පතුල ප්‍රදේශයක් පරිපාලනය කිරීමට හිමිවනු ඇත. ඒ අනුව නව සීමා ප්‍රදේශ කළමනාකරණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පරිපාලනමය හා නීතිමය රාමුව සකස් කරනු ලැබේ.

මෙම ප්‍රතිපත්තිය ජාතික හයිඩ්‍රොකාබන් සම්පත් සහ මැණික් හා ස්වර්ණාභරණ ක්ෂේත්‍රයේ උපායමාර්ගික දිශානතිය සම්බන්ධ කරුණු ආවරණය නොකරයි.

7. ශබ්දකෝෂය / අර්ථ දැක්වීම්

රාජ්‍යයේ අධිකරණ බල ප්‍රදේශය:

භූමි ප්‍රදේශය, අභ්‍යන්තර ජල ප්‍රදේශ, භෞමික මුහුදු කලාපය, යාබද කලාපය (Contiguous Zone), සුවිශේෂී ආර්ථික කලාපය (Exclusive Economic Zone) සහ විස්තීර්ණ මහාද්වීපික තටාක මුහුදු පතුල ඇතුළත් ප්‍රදේශ.

යහපාලනය:

බනිජ සම්පත් සම්බන්ධ යහපාලනය යනු නීතියේ ආධිපත්‍යය, ප්‍රතිචාරාත්මක බව, එකඟතා මූලධර්ම, සමානාත්මක සහභාගීත්වය සහ කාර්යක්ෂමතාව යන මූලධර්ම මත පදනම්ව, බනිජ සම්පත් විනිවිදභාවයෙන්, වගකීම්සහගතව, සාධාරණව සහ සහභාගීත්වයෙන් යුතුව කළමනාකරණය කිරීමයි. එය බනිජ ක්ෂේත්‍රය තුළ ගනු ලබන තීරණ හා ක්‍රියාමාර්ග සාධාරණ, තිරසාර සහ ජාතික ප්‍රමුඛතා සමඟ අනුකූල වන බව සහතික කරන අතර, පරිසර අඛණ්ඩතාව ආරක්ෂා කරමින් සියලුම පුරවැසියන් සඳහා උපරිම ප්‍රතිලාභ ලබාදීම අරමුණු කරයි.

බනිජ:

සන දියර හෝ වායු ආකාරයෙන් පෘෂ්ඨය තුළින් හෝ යටින් භාරා ගත හැකි ස්වභාවිකව ඇති වන බනිජ ද්‍රව්‍යයක් ද, එවැනි බනිජ ද්‍රව්‍ය අඩංගු ලෝපස් කිසිවක් ද, සකස් කිරීමෙන් ලබා ගන්නා ඒ බනිජ ද්‍රව්‍ය වල යම් නිෂ්පාදනයක් ද, අදහස් වන අතර, එයට දැව බත් සහ ලවණ ද ඇතුළත් වන නමුත් හයිඩ්‍රොකාබන් ඇතුළත් නොවේ.

කැණීම් කරන්නා:

පොළොවෙන් වටිනා බනිජ හෝ වෙනත් භූ විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය නිස්සාරණය කිරීම/කැණීම සම්බන්ධ වන පතල් කර්මාන්තයේ සේවය කරන පුද්ගලයෙකු හෝ ආයතනයක්

පතල් කැණීම:

බනිජ ද්‍රව්‍ය කිසිවක් ඇගයීමේ හා ලබා ගැනීමේ කාර්යය සඳහා පෘෂ්ඨය තුළ, මතුපිට හෝ කරනු ලබන කැණීමක්

බනිජ ගවේෂණය:

බනිජ සම්පතක පරාසය නිශ්චය කිරීම සහ එහි ආර්ථික වටිනාකම තීරණය කිරීම

අගය එකතු කිරීම / Value Addition:

බනිජවල අගය එකතු කිරීම යනු බනිජ නිෂ්පාදනවල ගුණාංග, සංශුද්ධතාවය, ක්‍රියාකාරීත්වය හෝ වෙළඳපල ආකර්ෂණය වැඩි දියුණු කරන අතිරේක සැකසුම්, පිරිපහදු කිරීම, ප්‍රතිලාභ ලබා දීම හෝ නිෂ්පාදන පියවර මගින් බනිජ වඩාත් අලෙවි කළ හැකි, තාක්ෂණිකව දියුණු හෝ නිශ්චිත අවසාන භාවිතයන්ට ගැලපෙන ඉහළ වටිනාකමක් ඇති නිෂ්පාදන හෝ අතරමැදි ද්‍රව්‍ය බවට පරිවර්තනය කිරීම වැනි විවිධ ක්‍රම හරහා දළ බනිජ සම්පත්වල ආර්ථික වටිනාකම, ගුණාත්මකභාවය හෝ ආර්ථික වටිනාකම වැඩි කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි.

හයිඩ්‍රොකාබන් / Hydrocarbons:

පෙට්‍රෝලියම් සහ ස්වභාවික වායු වැනි ෆොසිල ඉන්ධන.

ශුන්‍ය-අපද්‍රව්‍ය / Zero-Waste:

බනිත නිෂ්පාදනය, සැකසීම සහ භාවිතය යන සමස්ත ජීවන චක්‍රය පුරා අපද්‍රව්‍ය ජනනය අවම කිරීම හෝ සම්පූර්ණයෙන්ම ඉවත් කිරීමයි. ශුන්‍ය-අපද්‍රව්‍ය ප්‍රතිපත්ති යනු සම්පත් කාර්යක්ෂමතාව, අපද්‍රව්‍ය අවම කිරීම සහ අතුරු නිෂ්පාදන හා අපද්‍රව්‍ය ද්‍රව්‍ය නැවත භාවිතය, ප්‍රතිචක්‍රීකරණය හෝ වෙනත් අරමුණු සඳහා යොදා ගැනීම මගින් බනිත සම්පත්වලින් උපරිම වටිනාකම ලබාගැනීම සහ පරිසරයට සිදුවන බලපෑම අවම කිරීම අරමුණු කරගත් උපායමාර්ග හා ක්‍රියාමාර්ග වේ.

අරමුණු

අරමුණු 1: ප්‍රතිපත්ති ප්‍රවණතා වගුව (අරමුණු - උප අරමුණු - උපායමාර්ග).

ඇමුණුම 01: ප්‍රතිපත්ති ප්‍රවණතා වගුව (අරමුණු - උප අරමුණු - උපායමාර්ග)- ජාතික ඛනිජ ප්‍රතිපත්තිය 2026

ප්‍රතිපත්ති මූලධර්ම	ප්‍රතිපත්ති ප්‍රකාශන	ඉලක්ක	අරමුණු	උපාය මාර්ග
<p>මූලධර්මය 1: රාජ්‍යය තම අධිකරණ බලය යටතේ පවතින ඛනිජ සම්පත්වල සැබෑ විභවතාව පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ලබාගත යුතුය.</p>	<p>පරිසරය තිරසාර අයුරින් සංරක්ෂණය කරමින්, ජනතාවගේ යහපත සඳහා ජාතික ඛනිජ සම්පත් කළමනාකරණය කිරීමට අවශ්‍ය දැනුම හා තොරතුරු ලබාගැනීමේ වගකීම රාජ්‍යයට පවතී.</p>	<p>නිරන්තරයෙන් යාවත්කාලීන වන ජාතික ඛනිජ සම්පත් ලේඛනයක් (Inventory) සකස් කිරීම.</p>	<p>රාජ්‍යයේ ඛනිජ සම්පත් විභවතාව ගවේෂණය කිරීම, තක්සේරු කිරීම සහ ඇගයීම.</p>	<p>අ) නීතිපතා යාවත්කාලීන කරන, මූලික භූ විද්‍යාත්මක දත්ත ඇතුළත් රටේ ඛනිජ සම්පත් පිළිබඳ ජාතික ලේඛනයක් සකස් කරනු ලැබේ.</p> <p>I. රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික ආයතන අතර විසිරී පවතින ඛනිජ ආශ්‍රිත දත්ත හා තොරතුරු ඒකාබද්ධ කර, සවිස්තරාත්මක දත්ත ගබඩාවක් සහ යාවත්කාලීන තොරතුරු පද්ධතියක් සකස් කරනු ලැබේ.</p> <p>II. ඛනිජ සම්පත් පිළිබඳ පර්යේෂණ ක්‍රියාකාරකම් මඟින් ලබාගන්නා දැනුම, ඛනිජ ආශ්‍රිත තොරතුරු පද්ධතිය යාවත්කාලීන කිරීම, නව දැනුම නිර්මාණය කිරීම සහ රටේ ආර්ථිකය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා හුවමාරු කරනු ලැබේ.</p> <p>ආ) ඛනිජ සම්පත්වල වත්මන් තත්ත්වය සහ කැණීම් කළ හැකි ප්‍රමාණයන් අඛණ්ඩව ඇගයීමට ලක් කර, එම සම්පත් සංවර්ධනය පිළිබඳ වාර්තා කිරීම සඳහා සුදුසු ආයතනික අධීක්ෂණ පද්ධතියක් සංවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) ජාතියේ ඛනිජ සම්පත් ප්‍රමාණය ඇගයීම සඳහා, සමස්ත අධිකරණ බල ප්‍රදේශය ආවරණය වන පරිදි ඛනිජ ගවේෂණ ප්‍රවේශය කාර්යක්ෂම ලෙස වෙනස් කරනු ලබන අතර, රාජ්‍යය එවැනි ක්‍රමවත් ඛනිජ ගවේෂණ කටයුතු සඳහා සහාය දක්වමින් සෘජුවම සම්බන්ධ වනු ඇත.</p> <p>I. රාජ්‍යයේ අධිකරණ බල ප්‍රදේශය තුළ ඛනිජ පිළිබඳ විද්‍යාත්මක අධ්‍යයන සිදු කිරීම සඳහා රජයේ බලධාරීන්ට බලය පවරනු ලැබේ.</p> <p>II. තෙවන පාර්ශ්වයන් විසින් සිදුකරන ඛනිජ ගවේෂණ කටයුතු නැවත ඇගයීමට ලක් කර, රාජ්‍යයට අවශ්‍ය ඛනිජ සම්පත් සම්බන්ධ දත්ත, තොරතුරු සහ ආදාන ලබාගනු ලැබේ.</p>

				<p>III. ඛනිජ සම්බන්ධ දත්ත එක්රැස් කිරීම සමීක්ෂණයක ප්‍රධාන අරමුණ නොවුවත්, එවැනි ක්‍රියාවලියකින් හෝ ක්‍රියාකාරකමකින් ද්විතීයික දත්ත ලෙස ලැබෙන ඕනෑම ඛනිජ ආශ්‍රිත තොරතුරක් අදාළ බලධාරීන් සමඟ හුවමාරු කර ගත යුතුය.</p> <p>IV. මුහුදු ආශ්‍රිත ඛනිජ සම්පත්වල විභවතාව සහ ඒවා ආර්ථිකමය වශයෙන් නිස්සාරණය කිරීමේ හැකියාව නිතිපතා ඇගයීමට ලක් කරනු ලබන අතර, මුහුදු පතුලෙන් ඛනිජ ගවේෂණය හා කැණීම් සඳහා අවශ්‍ය ක්‍රියාපටිපාටි, උපකරණ සහ දැනුම සංවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) ජාතික අධිකරණ බල සීමාව ඉක්මවා සිදුකරන ඛනිජ ගවේෂණ හෝ කැණීම් කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ජනනය වන දත්ත හුවමාරු කිරීම, ජාත්‍යන්තර බැඳීම්වලට අනුකූලතාව, විනිවිදභාවය සහ ගෝලීය සාගර පාලනයේ කාර්යක්ෂම සහභාගීත්වය සහතික කරමින් ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p>
--	--	--	--	--

<p>මූලධර්මය 2: බනිජ සම්පත් කැණීම් සම්බන්ධ තීරණ, සමාජ-ආර්ථික හා පාරිසරික දෘෂ්ටිකෝණයන් මත පදනම්ව ජනතාවට ලැබෙන සමස්ත ප්‍රතිලාභ සැලකිල්ලට ගනිමින් ගනු ලැබිය යුතුය.</p>	<p>බනිජ සම්පත් කැණීම් සම්බන්ධ තීරණ ගැනීමේදී, සමාජ-ආර්ථික හා පාරිසරික දෘෂ්ටිකෝණයන් මත පදනම්ව ජනතාවට ලැබෙන සමස්ත ප්‍රතිලාභ සහ කර්මාන්තයේ තිරසාරභාවය සැලකිල්ලට ගනිමින්, රාජ්‍යය සම්පූර්ණාත්මක ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කළ යුතුය.</p>	<p>බනිජ සම්පත් තිරසාර ලෙස භාවිත කිරීම සහතික කිරීම.</p>	<p>තිරසාර සහ සියල්ලන් ඇතුළත් වන පතල් කැණීම් ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ බනිජ සම්පත් ප්‍රශස්ත ලෙස භාවිතා කිරීම.</p>	<p>අ) බනිජ සම්පත් නිසි ආකාරයෙන් භාවිතයට ගනිමින්, එම සම්පත්වල වටිනාකම පහළ යාමට හේතු විය හැකි උණ භාවිතය වැළැක්වීමේ පදනම මත බනිජ කැණීම් සඳහා අවසර ලබාදෙනු ලැබේ.</p> <p>ආ) ජාතියට උපරිම ප්‍රතිලාභ ලබාදෙන ආකාරයෙන් බනිජ භාවිත කරන ආයතන වෙත කැණීම් සඳහා ප්‍රමුඛතාව ලබාදෙනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) කර්මාන්තයේ සියලු පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය ඇතිව, නියාමන බලධාරීන් විසින් පෞද්ගලික සමාගම් සහ රාජ්‍ය අයත් ව්‍යවසායන් (SOEs) ඇතුළු පවතින ආයතනවල ක්‍රියාකාරකම් මඟින්, උපරිම ප්‍රතිලාභ ජනනය වන බව සහතික කිරීමට ඇගයීම් කරනු ලැබේ.</p> <p>ඈ) වැඩි බනිජ විභවතාවයන් සහිත ප්‍රදේශ හඳුනාගෙන, අනාගත භාවිතය සඳහා කලාපකරණය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඉ) අදාළ නීති හා රෙගුලාසිවලට අනුකූලව, අවට පරිසරයට සිදුවන අහිතකර බලපෑම අවම වන පරිදි පතල්වල මනා තත්ත්වයෙන් පවත්වාගෙන යා යුතුය.</p> <p>I. ඕනෑම බනිජ කැණීම් කටයුත්තක් ආරම්භ කිරීමට පෙර, එම කැණීම්වලින් ඇතිවිය හැකි බලපෑම් ප්‍රමාණාත්මකව ඇගයීම සඳහා අවශ්‍ය මූලික දත්ත (පාරිසරික, භූ විද්‍යාත්මක ආදිය) රැස් කරනු ලැබේ.</p> <p>II. කැණීම් හා ඊට අදාළ ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් අහිතකර බලපෑම් ඇතිවන අවස්ථාවලදී, කැණීම් සම්බන්ධ බලයලත් ආයතන විසින් අදාළ රාජ්‍ය ආයතනවල සහාය ඇතිව එම හානි ඇගයීමට ලක් කළ යුතු අතර, “කැණීම්කරු” බලපෑමට ලක් වූ පාර්ශ්ව හා ආයතන සඳහා වන්දි ගෙවීමේ වගකීමට බැඳී සිටිය යුතුය.</p> <p>III. කැණීම් ප්‍රමිති අනුගමනය කිරීම මඟින් සේවක සෞඛ්‍යය හා වෘත්තීය ආරක්ෂාව සහතික කරනු ලැබේ.</p> <p>IV. පතලක ආයු කාලය අවසන් වූ විට, “පතල් වසා දැමීම” (Mine Closure) යටතේ නිශ්චිත පුනරුත්ථාපන ප්‍රමිතීන්ට අනුව කැණීම් කරන ලද ප්‍රදේශය සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා සුදුසු ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබේ.</p> <p>V. ශුන්‍ය-අපද්‍රව්‍ය ප්‍රතිපත්තිය කැණීම් අදියරේ සිට ප්‍රවර්ධනය කරනු ලබන අතර, එය සැකසුම් හා අලෙවිකරණ අදියර දක්වා අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ.</p> <p>ඊ) විශාල හෝ කුඩා පරිමාණ බනිජ කැණීම් කටයුතු ස්ථාපිත කර ඇති දුරස්ථ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල, ප්‍රාදේශීය ජනතාවගේ ආර්ථික උන්නතිය සඳහා අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p>
--	---	--	--	---

<p>මූලධර්මය 3: අගය එකතු කිරීම හා නිෂ්පාදන සංවර්ධනය මඟින් ජාතික බැහැර සම්පත්වල වටිනාකම තවදුරටත් ඉහළ නැංවීම සිදුකරමින්, රටට උපරිම ආදායමක් ලබාගැනීම අරමුණු කරනු ලැබේ.</p>	<p>අගය එකතු කිරීම, වැඩිදියුණු කළ සැකසුම් හැකියාවන් සහ වගකීම්සහගත ආයෝජන ආකර්ෂණය කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම මඟින් ශ්‍රී ලංකාවේ බැහැර සම්පත් උපරිම හැකියාවෙන් භාවිතයට ගනු ලබන අතර, ඒ තුළින් තිරසාර කාර්මික සංවර්ධනයට සහාය දක්වමින් රාජ්‍යයට ප්‍රශස්ත ප්‍රතිලාභ උපයා දිය යුතුය.</p>	<p>ජාතියට ප්‍රශස්ත ප්‍රතිලාභ ලැබෙන පරිදි අගය එකතු කළ බැහැර අපනයන සහ බැහැර පදනම් වූ නිෂ්පාදන සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	<p>රාජ්‍යයට උපරිම ප්‍රතිලාභ අත්කර දෙන අයුරින් බැහැර සම්පත් සඳහා අගය එකතු කිරීම (Value Addition) සහ නිෂ්පාදන සංවර්ධනය දිරිමත් කිරීම හා පහසුකම් සැලසීම.</p> <p>දේශීය පරිභෝජනය සඳහා අවශ්‍ය භූ ද්‍රව්‍ය සහ බැහැර සම්පත් ප්‍රමාණවත් ලෙස ලබාගත හැකි බව සහතික කිරීම.</p> <p>ආනයන සහ නැවත අපනයන (Re-export) ක්‍රියාකාරකම් නියාමනය කිරීම සහ අධීක්ෂණය කිරීම.</p>	<p>අ) දේශීය බැහැර අභ්‍යන්තර ගුණාත්මකභාවය ඇගයීමට ලක් කර, උපරිම ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීමට කටයුතු කරනු ලැබේ.</p> <p>ආ) අගය එකතු කළ ආකාරයෙන් බැහැර අපනයනය කිරීමෙන් සුදුසු ජාත්‍යන්තර වෙළඳපොළ පදනම් වූ අපනයන වටිනාකම් ලබාගැනීම සහතික කිරීම සඳහා වෙළඳපොළ අවස්ථා හා වෙළඳපොළ බුද්ධි තොරතුරු රැස් කරනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) බැහැර අපද්‍රව්‍ය ප්‍රතිවක්‍රීකරණය ප්‍රධාන සංරක්ෂණ ක්‍රමවේදයක් ලෙස ප්‍රවර්ධනය කරනු ලබන අතර, අඩු ශ්‍රේණියේ බැහැර අමුද්‍රව්‍ය, බැහැර අපද්‍රව්‍ය සහ ප්‍රතික්ෂේපිත ද්‍රව්‍ය වැඩිදියුණු කිරීමේ හැකියාව ඇති අවස්ථාවලදී ඒවා සලකා බලනු ලැබේ.</p> <p>ඈ) රටට ලැබෙන ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක විශ්ලේෂණයකින් අනතුරුව, උසස් තත්ත්වයේ බැහැර භාවිතයට ගැනීම සඳහා තරඟකාරී පදනමක් මත අවස්ථා ලබාදෙනු ලැබේ.</p> <p>ඉ) ආයෝජකයින් සඳහා තරඟකාරී පදනමක් නිර්මාණය කිරීම මඟින් සැකසුම් හා අගය එකතු කිරීමේ ප්‍රමිතීන් ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඊ) බැහැර අපනයන මඟින් රාජ්‍යයට ලැබෙන සමස්ත ප්‍රතිලාභ සැලකිල්ලට ගනිමින්, සැලකිය යුතු අගය එකතු කිරීමක් සිදුකරන අවස්ථාවලදී බැහැර ආනයනය හා නැවත අපනයනය කිරීමට අවසර ලබාදිය හැකිය.</p> <p>උ) බැහැර සම්පත් නැවත උත්පාදනය කළ නොහැකි සම්පත් වන බැවින් හා සෑම පතලකම බැහැර අවසන් වීම හෝ ආර්ථික වශයෙන් අලාභදායක වීම යන කරුණු බැහැර අපනයන ප්‍රතිපත්තියේදී සැලකිල්ලට ගත යුතුය. එබැවින්, ජාතියේ දිගුකාලීන අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගනිමින්, දේශීය අගය එකතු කළ කර්මාන්තයේ පැවැත්ම හා වර්ධනයට අහිතකර ලෙස බලපාන අවම හෝ අගය එකතු නොකළ ආකාරයෙන් බැහැර අපනයනය කිරීම තහනම් කළ යුතුය.</p>
--	---	--	--	---

				<p>I. බනිජ ක්ෂේත්‍රයේ කුඩා පරිමාණ ව්‍යවසායකයින්ට තාක්ෂණික, මූල්‍ය, කළමනාකරණ සහ වෙළඳ සහාය සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රවේශයක් ලබාදෙමින් ඔවුන් ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ. පවතින බනිජ පදනම් වූ කර්මාන්ත, ඔවුන්ගේ තරඟකාරීත්වය, අපනයන හැකියාව සහ රැකියා උත්පාදන හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ශක්තිමත් කර විවිධාංගීකරණය කරනු ලැබේ.</p> <p>II. දේශීය බනිජ පදනම් වූ කර්මාන්තයක පැවැත්ම, දේශීය බනිජ හිඟය හෝ නොලැබීම හේතුවෙන් අවදානමට ලක්වන අවස්ථාවලදී, එවැනි ආනයන මගින් ලැබෙන සමස්ත ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක විශ්ලේෂණයකින් අනතුරුව බනිජ ආනයනය සඳහා අවසර ලබාදෙනු ලැබේ.</p>
--	--	--	--	--

<p>මූලධර්මය 4: පරිසර ආරක්ෂාව සහ තිරසාර සංවර්ධනය සහතික කරනු ලැබේ.</p>	<p>බනිත නිස්සාරණය සහ අගය එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලීන් දෙකම අනිවාර්යයෙන්ම පරිසරයට බලපෑම් ඇතිකරන බව හඳුනාගනිමින්, ජාතික පරිසර පනත (NEA), වෙරළ සංරක්ෂණ හා වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණ පනත (CC & CRM Act) සහ අනෙකුත් අදාළ පනත් හා රෙගුලාසි යටතේ පවතින නියමයන් දැඩිව අනුගමනය කිරීම මගින් පරිසරයට සිදුවන අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා හැකි සෑම ක්‍රියාමාර්ගයක්ම ගනු ලැබේ. ඒ අනුව, සුදුසු පාරිසරික ඇගයීම් ක්‍රියාවලීන් මගින් හානි අවම කිරීම, පුනරුත්ථාපනය සහ ප්‍රතිසංස්කරණය වැනි කරුණු වඩාත් සුදුසු හා විශ්වාසදායක අයුරින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ.</p>	<p>ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා බනිත සම්පත් තිරසාර භාවිතය සහ පරිසර සංරක්ෂණය අතර සමතුලිතතාවය තහවුරු කිරීම.</p>	<p>පරිසරයට ඇතිවිය හැකි අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා තිරසාර පනල් කැණීම් ක්‍රමවේද ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p> <p>පනල් කර්මාන්ත කටයුතු අවසන් වූ පසු පුනරුත්ථාපනය සහ ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩසටහන් සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කිරීම.</p> <p>පාරිසරික තිරසාරභාවය තහවුරු කිරීම සඳහා වෙරළබඩ සම්පත් කළමනාකරණය සහ සංරක්ෂණ අරමුණු සමඟ අනුකූලතාව පවත්වා ගැනීම.</p>	<p>අ) බනිත ආශ්‍රිත ක්‍රියාකාරකම් සම්බන්ධයෙන් පරිසරයට හා සමාජයට සිදුවිය හැකි අහිතකර බලපෑම් වලින් ආරක්ෂා කිරීම සහ අවම කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියලු ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලබන අතර, ඒවා බනිත ක්ෂේත්‍රයේ නියුතු පෞද්ගලික ව්‍යවසායන් සහ රාජ්‍ය අයත් ව්‍යවසායන් (SOEs) යන දෙපාර්ශ්වයටම සමාන ලෙස අදාළ වේ.</p> <p>ආ) බනිත කැණීම්, එහි ආර්ථික ශක්‍යතාව සහ ඇතිවිය හැකි පාරිසරික බලපෑම් පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක ඇගයීමකින් අනතුරුව, දැඩි සංරක්ෂණ ප්‍රමිතීන් යටතේ සහ සමීප අධීක්ෂණයට යටත්ව පමණක් සීමා කළ ප්‍රදේශවලට අවසර දෙනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) කැණීම් ක්‍රියාකාරකම්වලට අදාළ පාරිසරික රෙගුලාසි ස්ථාපිත කිරීම හෝ තවදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඈ) පාරිසරික වශයෙන් සංවේදී ප්‍රදේශවල කැණීම් ඇතුළු බනිත ආශ්‍රිත කර්මාන්ත ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පූර්ව අනුමැතිය ලබාගැනීම අනිවාර්ය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඉ) වෙරළ කලාපය තුළ පවතින වෙරළ සම්පත් තිරසාර ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සහ වෙරළ පරිසර පද්ධතියේ ස්ථාවරත්වය පවත්වාගෙන යාම සඳහා කටයුතු කරනු ලැබේ.</p> <p>ඊ) පරිසර ගැටලු අවම කරන අතරම අමුද්‍රව්‍යවල ගුණාත්මකභාවය පවත්වාගෙන යන නවීන තාක්ෂණය සහ කාර්යක්ෂම කැණීම් ක්‍රම භාවිතය දිරිමත් කරනු ලැබේ.</p> <p>උ) බනිත කර්මාන්තයේ තරඟකාරීත්වය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා පවතින හා උසස් තාක්ෂණයන් භාවිතයට ගැනීමට අවශ්‍ය මානව සම්පත් සංවර්ධනය සහ පුහුණු වැඩසටහන් ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඌ) ප්‍රතිසංස්කරණය හා පුනරුත්ථාපනය කැණීම් සැලැස්මේ අත්‍යවශ්‍ය අංගයන් ලෙස සලකනු ලබන අතර, ඒවා අදාළ බලධාරීන් විසින් සමීපව අධීක්ෂණය හා ඇගයීමට ලක් කරනු ලැබේ.</p> <p>එ) නොදන්නා ආක්‍රමණශීලී ජීවී විශේෂ, හානිකර විෂ රසායනික ද්‍රව්‍ය, විකිරණශීලී හෝ වෙනත් ජෛව, භෞතික හෝ රසායනික ක්‍රම මගින් බනිත දූෂණය හා ආසාදනය වැළැක්වීම සඳහා සම්මත ක්‍රියාකාරී ක්‍රියාපටිපාටි (Standard Operating Procedures - SOPs) සකස් කරනු ලැබේ.</p>
---	---	---	---	--

<p>මූලධර්මය 5: බනිජ ක්ෂේත්‍රයේ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p>	<p>පර්යේෂණ සහ සංවර්ධනය පිළිබඳ රජයේ ප්‍රතිපත්තිය (R&D), ජාතික බනිජ ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රතිපත්තිය පදනම් සහ අරමුණු සඳහා පහසුකම් සැලසීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රමුඛතා සහ ඉලක්ක සමඟ සමපාත වන පරිදි විද්‍යාත්මක හා තාක්ෂණික දියුණුවක් ඇති කිරීම අරමුණු කරයි.</p>	<p>පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතු දිරිමත් කිරීම.</p>	<p>බනිජ සම්පත් ක්ෂේත්‍රය තුළ පර්යේෂණ, නවෝත්පාදන, සංවර්ධන කටයුතු සහ තාක්ෂණික දියුණුව ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	<p>අ) ජාතික බනිජ ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රතිපත්තිය පදනම්, අරමුණු සහ ඉලක්ක සමඟ අනුකූල වන පරිදි පර්යේෂණ හා සංවර්ධන (R&D) කටයුතු සඳහා අවශ්‍යතා හඳුනාගෙන, ඒ සඳහා වෙන්කළ මූල්‍ය හා සම්පත් සැපයීම සඳහා පහසුකම් සලසනු ලැබේ.</p> <p>ආ) බනිජ කර්මාන්තයේ ගතිකතාවයන්ට අදාළ පර්යේෂණ සඳහා ප්‍රමුඛතා ක්ෂේත්‍ර හඳුනා ගැනීම සඳහා කාලානුරූපී ඇගයීම් සිදු කරනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) පර්යේෂණ කටයුතු දේශීය තත්ත්වයන්ට ගැලපෙන ශක්‍ය හා වියදම්-එලදායී සැකසුම් තාක්ෂණයන් සහ බනිජ අගය එකතු කිරීමේ ක්‍රම සංවර්ධනය කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරනු ලැබේ.</p> <p>ඈ) රාජ්‍ය ආයතන, පර්යේෂණ ආයතන, කර්මාන්ත සහ අනෙකුත් පාර්ශ්වකරුවන් අතර සහයෝගීතාව සහ හවුල්කාරීත්වයන් සඳහා පහසුකම් ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඉ) අදාළ ආයතන අතර විශේෂඥ දැනුම, තොරතුරු සහ පහසුකම් හුවමාරු කරගැනීම සඳහා පර්යේෂණ කටයුතු සංවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඊ) ජාතික අධිකරණ බලයෙන් ඔබ්බට පවතින බනිජ සම්පත් ඇතුළුව බනිජ සම්පත් සම්බන්ධ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන කටයුතුවල ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p> <p>උ) පර්යේෂණ හා සංවර්ධන සම්බන්ධ තොරතුරු සහ දත්ත පාර්ශ්වකරුවන් අතර ප්‍රචාරණය කිරීම සඳහා සුදුසු ක්‍රමවේද ස්ථාපනය කරනු ලැබේ.</p> <p>ඌ) උසස් තාක්ෂණයන් සහ අගය එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලීන් සඳහා ප්‍රමුඛතාව ලබාදෙමින්, කාර්මික ආයෝජන සඳහා වගකීම්සහගත රාජ්‍ය-පෞද්ගලික හවුල්කාරීත්වයන්, සම්බන්ධතා සහ දේශීය හා විදේශීය ආයෝජකයින් සමඟ ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘති (Joint Ventures) ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p>
--	---	---	---	---

<p>මූලධර්මය 6: ශක්තිමත් ව්‍යවස්ථාදායක, පරිපාලනමය සහ මූල්‍යමය මෙවලම් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ.</p>	<p>මෙම ඛනිජ ප්‍රතිපත්තියේ සඳහන් ඉලක්ක සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ව්‍යවස්ථාදායක, පරිපාලනමය සහ මූල්‍යමය මෙවලම් හඳුන්වා දෙන අතර, තිරසාර සංවර්ධන අරමුණු (SDGs) සහ අනෙකුත් ගෝලීය බැඳීම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කරනු ලැබේ.</p>	<p>ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ යහපාලන මූලධර්මයන්ට අනුගත වීම සහ ආයෝජන හිතකාමී නියාමන රාමුවක් සැපයීම මඟින් ඛනිජ ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය කිරීම.</p>	<p>ගවේෂණයේ සිට නිෂ්පාදන සංවර්ධනය දක්වා ඛනිජ කර්මාන්තයේ සංවර්ධනය සඳහා තරඟකාරී, විනිවිදභාවයෙන් යුතු, වගකීම් සහගත සහ හිතකර පරිසරයක් ගොඩනැගීම සඳහා සුදුසු රෙගුලාසි සහ ප්‍රමිතිගත සම්මතයන් ස්ථාපිත කිරීම.</p>	<p>අ) පවතින පනත්, රෙගුලාසි, මාර්ගෝපදේශ, පරිපාලන රාමු සහ මූල්‍යමය ප්‍රමිතීන් ප්‍රතිපත්ති මූලධර්ම සහ අරමුණු සමඟ අනුකූල වන පරිදි සමාලෝචනය කර ගැලපීම සිදු කරනු ලැබේ.</p> <p>ආ) ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ නියාමන ආයතනික රාමුව ශක්තිමත් කරමින්, කර්මාන්ත සඳහා ඛනිජ ගවේෂණය, කැණීම් සහ කාර්යක්ෂම ඛනිජ සැපයුම පහසු කිරීම සඳහා ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබේ.</p> <p>ඇ) රාජ්‍යයට නිසි ආදායම් ලැබීම සහතික කිරීම සඳහා අදාළ බලධාරීන්ගේ සහාය ඇතිව මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති ශක්තිමත් කරනු ලැබේ.</p> <p>ඈ) විනිවිදභාවය, වගකීම් සහගතභාවය, සහභාගීත්වය, සමානාත්මකතාව, පරිසර හා සමාජ වගකීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය නීතිමය සහ පරිපාලනමය ප්‍රමිතීන් ක්‍රියාත්මක කිරීම මඟින් ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ යහපාලනය සහතික කරනු ලැබේ.</p> <p>ඉ) පනත් හා රෙගුලාසිවල විධිවිධාන කාලානුරූපීව සමාලෝචනය කර, කාර්මික ක්‍රියාකාරකම් පාලනය කරන අදාළ ප්‍රතිපත්ති සමඟ ඒකාබද්ධ කරනු ලැබේ.</p> <p>ඊ) ඛනිජ ක්ෂේත්‍රයේ තිරසාරභාවය සහතික කිරීම සඳහා වෙළඳපොළ පදනම් වූ මෙවලම් (උදා: දූෂකයා ගෙවයි යන මූලධර්මය – Polluter Pays System) ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබේ.</p> <p>උ) අවශ්‍ය අවස්ථාවල ඛනිජ සම්පත් නිස්සාරණය කළ හැකි ලෙස, වැඩි ඛනිජ ධාරිතාවයක් සහිත ඉඩම්වලට පමණක් සංවර්ධන කටයුතු සීමා කරනු ලැබේ.</p> <p>ඌ) නීතිමය හා මූල්‍යමය ප්‍රමිතීන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ධාරිතා සංවර්ධන වැඩසටහන් (capacity-building initiatives) හඳුනා ගනු ලැබේ.</p> <p>එ) ආදිවාසී ජනතාවගේ අයිතිවාසිකම් පිළිගැනීම සහ ආරක්ෂා කිරීම සමඟම, නිදහස්, පූර්ව සහ දැනුවත් එකඟතාව (FPIC) මූලධර්මය අවධාරණය කරනු ලැබේ.</p>
---	--	---	--	--

<p>මූලධර්මය 7: කාර්යක්ෂම හා එලදායී ඉඩම් කළමනාකරණ පද්ධතියක් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ.</p>	<p>අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උපදේශන සහභාගීත්වය ඇතිව, ඉඩම් ආශ්‍රිත ගැටලු සාධාරණ හා සමබර අයුරින් විසඳීම සඳහා සමස්ත ප්‍රවේශයක් හඳුන්වා දෙනු ලැබේ.</p>	<p>බනිජ කර්මාන්තයට අදාළ ඉඩම් ආශ්‍රිත ගැටලු විසඳීම සඳහා පහසුකම් සැලසීම.</p>	<p>භූමි භාවිත ප්‍රමුඛතා හඳුනාගැනීම සහ ඒ සම්බන්ධ මැදිහත්වීම් සිදු කිරීම මඟින් බනිජ සම්පත් ක්ෂේත්‍රය තුළ ආයෝජන ප්‍රවර්ධනය හා පහසුකම් සැලසීම.</p>	<p>අ) ශ්‍රී ලංකාවේ අධිකරණ බල ප්‍රදේශය තුළ ආර්ථික වශයෙන් ශක්‍ය බනිජ සම්පත් ව්‍යාප්තිය හඳුනා ගැනීම සිදු කරනු ලැබේ.</p> <p>ආ) අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උපදේශන සහභාගීත්වය ඇතිව, ඉඩම් භාවිතය ප්‍රශස්ත කිරීම සඳහා උපායමාර්ගික ඇගයීම් ක්‍රමවේදයක් ස්ථාපිත කරනු ලැබේ. මෙම සන්දර්භය තුළ, බනිජ සම්පත් නැවත උත්පාදනය නොවන ස්වභාවය සැලකිල්ලට ගනිමින්, ඇතැම් ප්‍රදේශවල බනිජ භාවිතය අනෙකුත් ඉඩම් භාවිතයන්ට වඩා ප්‍රමුඛතාවයෙන් යොදා ගැනෙනු ඇත.</p> <p>ඇ) අනාගත බනිජ ආයෝජන ව්‍යාපෘති සඳහා අවශ්‍ය ඉඩම් ලබාගත හැකි බව සහතික කරනු ලැබේ.</p> <p>ඈ) ආයෝජනය සඳහා සුදානම් කරන ලද බනිජ සංචිත ගැසට් නිවේදන මඟින් ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලැබේ.</p> <p>ඉ) එලදායී ඉඩම් භාවිතය සඳහා සම්මත පරිදි පතල් වසා දැමීම (mine closure) සහ කාර්යක්ෂම පුනරුත්ථාපන ක්‍රියාවලිය සහතික කරනු ලැබේ.</p>
--	---	--	--	--